

Studiul epistolei către Evrei – W.J. Ouweneel

Studiul nr. 6c: Isus – Marele Preot al serviciului nostru divin (Evrei 7.1-28)

A 5.3 Măreția preoției lui Hristos (Evrei 7.20-28)

Introducere

Partea A: Persoana cea mai bună (Evrei 1.1-7.28)

1. Isus, Fiul lui Dumnezeu, mai sublim decât îngerii (Evrei 1.1-14)

Intercalare: Mântuirea mai mare, lucrată prin Fiul (Evrei 2.1-4)

2. Isus, Fiul Omului, dar mai mare decât omul (Evrei 2.5-18)

3. Isus, Fiu peste casa lui Dumnezeu, dar mai mare decât Moise (Evrei 3.1-6)

Intercalare: Isus este mai mare și decât Iosua (Evrei 3.7-4.13)

4. Isus ca Mare Preot pentru slăbiciunile noastre este mai mare decât Aaron (Evrei 4.14-5.10)

Intercalare: Realitatea mai bună și legată cu mântuirea (Evrei 5.11-6.20)

5. Isus, Marele Preot (Evrei 7.1-28)

5.1 Însușirile lui Melhisedec (Evrei 7.1-10)

5.2 Nedesăvârșirea preoției levitice (Evrei 7.11-19)

5.3 Măreția preoției lui Hristos (Evrei 7.20-28)

==> Teme

1. *Citiți mai întâi întreg pasajul! Căutați să aflați exact expunerea de idei a scriitorului și scoateți în evidență temele principale ale fiecărui pasaj.*

2. *Ce învățăm din primele 10 versete la modul cel mai general despre tipologiile vechi-testamentale?*

3. *Cum trebuie să înțelegem versetul 3?*

4. *Ce vrea scriitorul să dovedească în versetele 4-10? Descrieți foarte exact cum decurge argumentarea.*

5. *Faceți același lucru cu versetele 11-19; ce trebuie să se dovedească aici?*

6. *Ce vrea să se spună în versetele 11,12,16,18 și 19 prin cuvântul „lege” (sau „poruncă”)?*

7. *Enumerați diferențele dintre preoția levitică și preoția lui Hristos din versetele 11-28.*

8. *Care sunt lucrurile noi, pe care scriitorul le introduce în versetele 19,22,25 și 27?*

9. *Ce înseamnă expresia „ni se cuvenea” din versetul 26?*

10. *Ce înseamnă filiațiunea în versetul 28?*

A 5.3 Măreția preoției lui Hristos (Evrei 7.20-28)

20. Și, întrucât aceasta nu se face fără jurământ **21.** (pentru că aceia au fost făcuți preoți fără jurământ, iar Acesta, cu jurământ, prin Cel care Îi zice: „Domnul a jurat și nu-I va părea rău: «Tu ești preot pentru eternitate [după rânduiala lui Melhisedec]!»^a“), **22.** cu atât mai mult Isus a devenit garantul unui legământ mai bun ^b. **23.** Și erau, în adevăr, mulți preoți, pentru că prin moarte erau împiedicați să dăinuiască; **24.** dar El, datorită dăinuirii Sale pentru eternitate, are o preoție care nu se transmite. **25.** De aceea și poate să mântuiască până la desăvârșire pe aceia care se apropie de Dumnezeu prin El, trăind pururea ca să mijlocească pentru ei ^c. **26.** Pentru că un astfel de mare preot ^d ne trebuia: sfânt ¹, fără răutate, fără pată, despărțit de păcătoși și făcut mai presus decât cerurile, **27.** care nu are nevoie, în fiecare zi, ca marii preoți, să ofere jertfe întâi pentru propriile păcate, apoi pentru cele ale poporului ^e, pentru că a făcut aceasta odată pentru totdeauna, oferindu-Se pe Sine Însuși jertfă. **28.** Pentru că legea pune ca mari preoți oameni care au slăbiciuni ^f, dar cuvântul jurământului, care este în urma legii, pune un Fiu, făcut desăvârșit ² pentru eternitate.

Observații

¹. sau „curat, evlavios”

². sau perfect

^a. Evrei 5.6; 6.20; 7.17; Psalmul 110.4

^b. Evrei 8.6; 12.24

^c. Romani 8.34; 1 Ioan 2.1

^d. Evrei 3.1; 4.14; 6.20; 8.1; 9.11

^e. Leviticul 9.7; 16.6,15

^f. Evrei 5.1,2

Comentariu

Scriitorul continuă mai întâi enumerarea diferențelor mari între preoția lui Levi și preoția lui Melhisedec, respectiv a lui Hristos:

Prima a venit fără jurământ (adică, Dumnezeu nu a făcut nici un jurământ atunci când a instaurat preoția levitică), dar când Hristos a fost rânduit la preoția după rânduiala lui Melhisedec, Dumnezeu a depus un jurământ conform Psalmului 110.4 (Evrei 7.20).

Preoția levitică era legată cu Legea de pe Sinai (versetul 11) și de aceea și cu legământul de la Sinai. Legământul acesta a fost încălcat de popor. De aceea poporul nu a putut primi nici o binecuvântare pe baza acestui legământ. Dar Preotul mai bun este garanția și pentru un legământ mai bun (aceasta înseamnă că El Se arată responsabil pentru împlinirea legământului, așa că poporul lui Dumnezeu va fi binecuvântat) (versetul 22).

Preoția levitică avea nevoie de un număr mare de preoți, deoarece fiecare generație nouă de preoți era îndepărtată prin moarte; însă preoția după rânduiala lui Melhisedec cunoștea numai un

singur Preot, căci acesta este un preot veșnic, nepieritor (versetul 16). El posedă o preoție netrasmisibilă (versetele 23,24).

Preoții leviți nu puteau „salva” (salva de la păcate și garanta o sosire sigură în țara făgăduită) și nici să ofere intrare liberă la Dumnezeu; însă Hristos este puternic, ca să introducă pe ai Săi în chip desăvârșit în mântuirea definitivă. Și pe drumul într-acolo El le garantează intrarea liberă la Dumnezeu în Locul Preasfânt (versetul 25).

De aceea preoția lui Hristos este:

- desăvârșită, de aceea El are un popor desăvârșit (în ceea ce privește iertarea păcatelor), pe care El în afară de aceasta îl va introduce în desăvârșirea definitivă (versetele 11,19,25);
- nepieritoare; de aceea El garantează poporului Său intrarea definitivă în gloria veșnică (versetele 16,28b);
- veșnică, de aceea El nu are un popor temporal, pământesc, ci un popor veșnic, legat cu un legământ veșnic (versetele 17,21,22; 13.20).

Noi suntem deci un popor desăvârșit, ceresc și veșnic; și unui astfel de popor i se cuvenea și un Mare Preot desăvârșit, ceresc și veșnic (versetul 26!). El a venit aici la noi pe pământ în starea în care noi ne aflăm; însă acum noi mergem la Dumnezeu ca închinători (vezi versetul 25a), acolo unde Hristos este acum. Noi suntem un popor care are intrare liberă în Locul Preasfânt ceresc la Dumnezeu; un astfel de popor nu poate fi mulțumit cu mai puțin decât un Mare Preot care Se află la același nivel cu el – în contrast cu preoții leviți -: care S-a așezat la dreapta tronului maiestății în ceruri (versetul 26; Evrei 8.1,2). **Comparații:**

Evrei 2.10 – se cuvenea lui Dumnezeu

Din pricina onoarei Lui, ca să ducă pe mulți fii la glorie să ne dea un Mare Preot care a trecut prin suferințe: pe Căpetenia mântuirii noastre.

Evrei 7.25,26 – ni se cuvine nouă,

Din pricina chemării noastre cerești, pentru ca să ne putem apropia de Dumnezeu ca fii și închinători, să avem un Mare Preot glorificat, care ne poate mântui deplin.

Deci Marele Preot al nostru este Unul:

- care nu mai are a face cu păcatul (versetul 26a),
- care a devenit mai presus de ceruri (versetul 26b).

Primul punct conține următoarele:

- Hristos este și era fără păcat (deci El nu trebuia să aducă o jertfă pentru păcat pentru Sine Însuși) (versetele 26a, 27a);
- Hristos S-a jertfit pe Sine ca jertfă pentru păcat pentru popor (versetul 27b); (vezi în continuare Evrei 9);
- Hristos șade acum în cer despărțit de păcătoși (versetul 26b).

În final versetul 28 prezintă încă unele diferențe importante:

Legea

pune mari preoți oameni din mijlocul lor; ei sunt plini de slăbiciuni.

Cuvântul jurământului

Pune un Fiu, (din mijlocul fiilor) ca Mare Preot; El este desăvârșit veșnic.

Versetul 20: versetele 20-22 sunt cam complicate în greacă. Însă greutățile se rezolvă ușor. Propoziția principală sună așa: „Și în măsura în care aceasta a avut loc fără jurământ (sau: căci în măsura în care el a devenit preot fără jurământ), în aceeași măsură Isus a devenit garantul unui legământ mai bun.” Spus altfel: în măsura în care preoția lui Hristos este mai mare decât preoția levitică, prin aceea că prima a avut loc prin jurământ și a doua fără jurământ, în aceeași măsură legământul, al cărui garant este Hristos, este un legământ mai bun. Vezi în continuare comentariul la versetul 22. De fapt Scriptura nu spune niciunde că leviții au primit preoția lor pe baza unui jurământ al lui Dumnezeu. Exista într-adevăr o făgăduință referitoare la preoția lor (Exodul 28). Această făgăduință a fost împlinită (Leviticul 8 și 9).

Versetul 21: ... dar în cadrul preoției lui Hristos făgăduința a fost întărită printr-un jurământ al lui Dumnezeu, așa cum dovedește scriitorul Psalmului 110. Acesta este al treilea jurământ al lui Dumnezeu, care este citat în epistola către Evrei (vezi Evrei 3.11; 6.13). Cu privire la aceste jurăminte vezi comentariul la Evrei 6.13-18. Ultimele două jurăminte din cele trei sunt pozitive. Primul confirmă făgăduința lui Dumnezeu dată lui Avraam, al doilea confirmă preoția lui Mesia. Astfel Dumnezeu a creat prin aceste jurăminte un sistem stabil, nepieritor. În veac El nu Se poate retrage din ele, căci atunci El ar face de rușine pe Acela pe care S-a jurat – și Acesta este El Însuși.

Versetul 22: *Isus* – să se observe iarăși Numele: Omul smerit pe pământ, care acum este glorificat în cer – a devenit acum garantul unui legământ mai bun decât legământul de la Sinai; și anume în aceeași măsură cu care o preoție cu jurământ este mai bună decât preoția fără jurământ. Expresia „legământ” introduce din nou o temă care va fi tratată detaliat mai târziu în epistola către Evrei (Evrei 8 și 9).

Garant: un „garant” este cineva care poartă răspunderea din punctul de vedere al legii pentru împlinirea unui contract între două persoane. El se prezintă ca garant pentru una din cele două partide, sau chiar pentru ambele partide, pentru ca, dacă o partidă nu-și îndeplinește obligațiile (de exemplu obligații financiare), acesta le preia și le împlinește. Cineva poate fi garant numai dacă el poate dovedi că el, dacă este necesar, poate prelua obligația. Cuvântul se întâlnește foarte des în papyrusurile vechi. În unele cazuri garantul garanta chiar cu viața lui. Un exemplu în acest sens avem în cartea Isus Sirach (29.20): „Nu uita ce a făcut garantul tău pentru tine; căci el și-a

pus viața pentru tine.” Astfel Isus a devenit Garantul unui legământ mai bun. Vom vedea în Evrei 8 că un „legământ” (diatheke) este o rânduială a lui Dumnezeu spre avantajul unui om, în timp ce omul, când împlinește obligațiile lui, poate avea părtășie cu Dumnezeu și poate primi binecuvântările Lui. Sub vechiul legământ de pe Sinai Dumnezeu a impus omului obligațiile prin intermediul Legii – însă poporul păcătos a greșit și a pierdut orice binecuvântare; însă legământul nou este „mai bun”, căci în acesta Isus ca Garant a luat asupra Sa toate obligațiile. El nu numai a împlinit Legea, ci El a luat asupra Lui înaintea lui Dumnezeu și întreaga situație lipsită de speranță a poporului, prin aceea că Și-a dat viața. Prin aceasta a fost instaurat un legământ cu totul „nou” (Evrei 8.8; 9.15; 12.24), un legământ „veșnic” (Evrei 13.20), bazat pe sângele lui Hristos: „sângele legământului” (Evrei 9.20; 10.29; 13.20), prin care El a devenit garantul și mijlocitorul (Evrei 8.6; 9.15; 12.24) al acestui legământ. Garantul ia asupra sa obligațiile acestui legământ, mijlocitorul stabilește legătura între cele două partide. Comentatorii lutherani și calviniști au gândit că Isus a devenit Garant pentru oameni înaintea lui Dumnezeu. După părerea mea ei au dreptate. Hristos ca Mare Preot pe pământ a făcut ispășire pentru păcatele poporului și prin aceasta a împlinit toate cerințele lui Dumnezeu puse oamenilor păcătoși (Evrei 2.17). Alți comentatori (de exemplu Hugo de Groot, Peirce) sunt de părere că Isus a devenit Garant pentru Dumnezeu înaintea oamenilor. După părerea mea și ei au dreptate: ca Mare Preot în cer Hristos este garanția că toate binecuvântările noului legământ, pe care Dumnezeu le-a făgăduit, vor curge spre popor de la Dumnezeu: aceasta înseamnă în timpul de acum apropierea de Dumnezeu (versetele 19-25) – pentru aceasta Hristos este „Slujitorul Locului Preasfânt” (Evrei 8.2) – și în viitor împlinirea deplină: făgăduința de a intra în odihna Lui (Evrei 4.1,9), primirea împlinirii speranței (Evrei 6.11,12,17,18) și posedarea moștenirii veșnice (Evrei 9.15). Toate garanțiile noului legământ, despre care vorbește detaliat capitolul 8, sunt în Marele Preot ceresc, glorificat la dreapta lui Dumnezeu.

Versetul 23: erau mulți preoți leviți. În privința aceasta desigur nu este vorba numai de faptul că simultan erau mai mulți preoți care slujeau, ci aici este vorba în mod deosebit de marele preot, care întotdeauna, mai devreme sau mai târziu, era îndepărtat prin moarte, și de aceea nu putea rămâne pentru totdeauna.

Nici un israelit nu putea să-și pună speranța pentru totdeauna în marele preot, căci acesta era numai un om, care avea slăbiciuni (versetul 28). Oricât de bătrân putea el ajunge, cândva trebuia să moară. De aceea în preoția levitică erau necesare prescrieri care reglementau pe urmașii marelui preot (Numeri 20.25,26). Această preoție era caracterizată prin moarte. Ea stătea în slujba morții (compară cu 2 Corinteni 3.7). Pentru viață era necesară o cu totul altă preoție.

Legământ

Evrei 7.22 Garantul unui legământ mai bun	Evrei 9.15 Mijlocitorul unui legământ nou
Evrei 8.6 Mijlocitorul unui legământ mai bun	Evrei 9.15 încălcările sub întâiul legământ
Evrei 8.8 încheierea unui legământ nou	Evrei 9.15 încălcările sub întâiul legământ
Evrei 8.9 legământul, pe care l-am făcut cu părinții voștri	Evrei 9.16 un testament ... cel care a făcut testamentul
Evrei 8.9 nu au rămas în legământul Meu	Evrei 9.17 un testament este valabil
Evrei 8.10 legământul pe care îl voi face cu casa lui Israel	Evrei 9.20 sângele legământului
Evrei 9.4 chivotul legământului	Evrei 10.16 legământul pe care-l voi întemeia pentru ei
Evrei 9.4 tablele legământului	Evrei 10.29 sângele legământului
Evrei 12.24 Mijlocitorul unui legământ nou	Evrei 13.20 în sângele legământului veșnic

Versetul 24: în cazul lui Hristos avem a face cu aceasta cu totul altă preoție. Niciodată moartea nu va întrerupe preoția Lui, căci El a fost deja mort, și El trăiește în veșnicie (Apocalipsa 1.18). Scriitorul se referă aici din nou la Psalmul 110.4: „Tu ești Preot în veac”. Deoarece El este un Preot veșnic, preoția Lui este neschimbătoare (aceasta înseamnă textual: „ceva peste care nu se poate trece simplu, care nu poate fi luat”). Probabil cuvântul poate fi tradus și în sens activ: ceva care nu trece asupra altuia sau poate fi transferat: netransferabil; dar înțelesul acesta, cu toate că se potrivește foarte bine în context, nu este cunoscut din literatură (Bauer).

Versetul 25: să mântuiască deplin: cuvântul „deplin” (eis to panteles) se mai întâlnește numai în Luca 13.11, unde înseamnă o negare: „nicidecum” (conform altora: „nu în totalitate”, „nu pe deplin”). Textual înseamnă: „până la finalul întreg”, „până la împlinirea completă”. În versetul nostru a fost redat în mod obișnuit ca „pentru totdeauna”, „permanent” (așa de exemplu Vulgata, traducerea siriană și coptică, Chrysostomos). Înțelesul este însă nu atât de mult în sensul că Hristos mântuiește pe credincioși pentru totdeauna, sau că El este permanent în stare să mântuiască oameni. Desigur aceasta este corect în sine, și este de asemenea inclus în expresie, însă expresia înseamnă mult mai mult: „complet”, „până la capăt”. Aceasta se potrivește mult mai bine în contextul epistolei către Evrei. Deoarece Hristos posedă o preoție veșnică, nepieritoare și neschimbătoare, El poate duce pe credincioși „până la capăt”, și anume până la capătul călătoriei prin pustiu (Evrei 3 și 4), poate să-i salveze permanent din toate ispitele și în final să-i introducă în mântuirea definitivă, desăvârșită: odihna de sabbat veșnică (compară cu Evrei 2.10; 4.1,9, vezi și comentariul detaliat la aceste versete). Cu privire la înțelesul cuvântului „a mântui” (care se mai întâlnește în această epistolă numai în Evrei 5.7) am vorbit detaliat în context cu cuvântul „mântuire” în Evrei 1.14; 2.3,10; 5.9; 6.9. Cuvântul telos („pământ”) în panteles ne amintește de teleiosos („desăvârșire”) din versetul 11 și de teleioo („a duce la desăvârșire”) în versetul 19 (vezi și versetul 28).

Să ne apropiem prin El de Dumnezeu: cuvântul „a se apropia” l-am întâlnit deja în versetul 19. Însă acolo este vorba de cuvântul engizo, care este derivat de la engus, „aproape de”. În versetul 19 este vorba de înțelesul general „să vii aproape de Dumnezeu”, „să fi adus în apropierea (prezența) lui Dumnezeu”. În celelalte șapte cazuri, unde se folosește în epistola către Evrei cuvântul „a se apropia”, găsim permanent cuvântul proserchomai, care literar înseamnă „să vii (sau să mergi) la”. Cuvântul acesta este foarte specific pentru epistola către Evrei, deoarece el arată spre privilegiul fiilor de preoți nou-testamentali, care au voie să intre în Locul Preasfânt la Dumnezeu (vezi Evrei 10.19,20). De aceea aici am ajuns la un punct de cotitură în epistola către Evrei. În prima parte a epistolei accentul s-a pus pe traversarea în siguranță a pustiei. Era vorba de a rămâne păzit de necredință și cădere, de strigarea către tronul harului în mijlocul ispitelor și de ajutorul Marelui Preot, care ne duce în siguranță până la sfârșitul minunat. Cu aceasta se leagă prima parte a acestui verset: Hristos este Marele Preot desăvârșit, care poate mântui deplin – și pe cine poate El mântui? Acum nu mai este vorba de fiii care sunt în călătorie spre glorie (compară cu Evrei 2.10), ci cu fiii care ca preoți se apropie de Dumnezeu în Locul Preasfânt. Nu mai este un popor aflat în mijlocul ispitelor și slăbiciunilor în călătorie prin pustiu, ci este un popor de preoți, care, cu toate că este încă pe pământ, are intrare liberă la Dumnezeu în Locul Preasfânt. De aceea Evrei 7.25 este punctul de cotitură, de care se leagă direct și în mod deosebit tema principală din Evrei 8.1. Aici nu mai este vorba de apropierea de tronul harului, ca să primim îndurare și să găsim har pentru ajutor la timpul potrivit (Evrei 4.16); aici este vorba de apropierea de tron, pentru a aduce ceva lui Dumnezeu: „Să-I aducem neîncetat o jertfă de laudă lui Dumnezeu, adică rodul buzelor care mărturisesc Numele Lui” (Evrei 10.19-22; 13.15). În Evrei 4.16 fiul slab, încercat și suferind merge la tron, în versetul nostru fiul care laudă, se închină, merge la tron. Cele ce urmează vor arăta clar, că aici este vorba realmente de ultimul aspect; vezi în mod deosebit Evrei 8.1,2.

Mijlocească: noi avem un Mare Preot viu, trăiește pentru eternitate (Evrei 7.8,16,17,24); dar El trăiește în cer nu numai ca să Se odihnească de biruința Lui asupra păcatului și a morții. Atâta timp cât pe pământ sunt credincioși, El trăiește pentru ei. Tot timpul, neîntrerupt El stă la dispoziție, sau așa cum se spune aici; El mijlocește pentru ei. Verbul enttunchanoo (derivat de la tunchanoo, „a nimeri”) însemna inițial „să alergi (undeva) contra, să întâlnești (ceva sau pe cineva)”, așadar și „a umbla, a se purta cu”, și de aceea și „a ruga pentru ceva”, „a mijloci”. În ultimele exemple este foarte important prefixul legat cu cuvântul. Înțelesul este negativ când se folosește prefixul peri, „peste” (Faptele apostolilor 25.24: „... despre care toată mulțimea iudeilor a cerut împotriva mea”, și anume o acuzare) și kata, „împotriva” (Romani 11.2: „Cum se roagă lui Dumnezeu împotriva lui Israel”, cu o acuzare). În sens pozitiv cuvântul este folosit cu prefixul hyper, „pentru”. Cuvântul acesta se întâlnește nu numai aici, ci de trei ori și în Romani 8: în versetul 26 hyperenttunchanoo („Duhul Însuși mijlocește pentru noi”), în versetul 27 („El mijlocește pentru sfinți”) și în versetul 34 se spune despre Hristos („... Cel care și mijlocește pentru noi”). Înțelesul este deci aici „a cere”, „a interveni pentru cineva”, „a mijloci”. În versetul nostru ne gândim desigur mai întâi la tema principală care era în prima parte a epistolei: rugămintea pentru aceia care trăiesc pe pământ în ispite, slăbiciuni și pericolele necredinței, respectiv ale căderii. Rugămintea are loc cu scopul ca credincioșii să ajungă în siguranță la țelul final al călătoriei. Dar acum se adaugă și un alt înțeles. Credincioșii pot să intre cu îndrăzneală în

Locul Preasfânt ca adoratori cu rugăciune și adorare deja în timpul călătoriei, neîmpiedicați de slăbiciuni și necredință. Vezi în acest sens Evrei 8.2. Hristos Se roagă pentru noi, pentru ca noi să nu obosim, ci ca să ajungem la țelul final. Dar El Se roagă pentru noi și pentru ca noi să devenim adoratori activi. El mijlocește pentru cei care se apropie de Dumnezeu.

Versetul 26: un astfel de Mare Preot: prima întrebare, care se pune, este dacă cuvântul „un astfel” se referă la cele anterioare (nepieritor, neschimbabil, veșnic) sau la cele ce urmează (sfânt, nevinovat, etc.). Probabil ne putem gândi la ambele posibilități, deoarece ambele descrieri aparțin împreună. Conform lui Dod ar trebui însă să legăm cuvântul *toioutos* („un astfel”) cu „Cel (care)” de la începutul versetului 27. Prin aceasta ar lua naștere următoarea frază: „Căci un astfel de Mare Preot ca Acela care nu are nevoie, ... ni se cuvenea.” Oricum s-ar interpreta, în orice caz este vorba de calitatea mare a lui Hristos ca Preot, care este cu mult mai presus de toate însușirile preoției levitice.

Ni se cuvenea: ce înseamnă deci „a se cuveni” (sau: a se potrivi) în acest context? În mod normal comentarii gândesc aici la starea de păcătoșenie a credincioșilor, care face necesară un astfel de Mare Preot precum este Hristos. Dar a se cuveni (prepo) cu siguranță nu este același lucru cu „a avea nevoie”. Este desigur adevărat în sine că credincioșii, care se află încă în încercări și slăbiciuni și au de parcurs o călătorie periculoasă prin pustiu, au nevoie de Marele Preot din cer capabil de toate. Gândul acesta se leagă desigur și de „poate mântui pe deplin” din versetul 25. Însă după părerea mea aici este vorba de mai mult, decât numai de nevoile noastre ca pelerini sărmani, păcătoși. Aici nu este vorba numai despre ceea ce avem noi nevoie, ci despre ceea ce ni se cuvine, ceea ce ni se potrivește, ceea ce este spre podoaba noastră, ceea ce aparține „statutului” nostru (ca fii de preoți, închinători). Cuvântul acesta este folosit întotdeauna în Noul Testament în acest sens pozitiv: întotdeauna este vorba de ceva care este în concordanță, respectiv se potrivește cu poziția cuiva, cu statul sau demnitatea lui. Așa se cuvenea lui Hristos și lui Ioan Botezătorul să împlinescă toată dreptatea (Matei 3.15), așa „se cuvine” pentru o femeie, să se roage cu capul acoperit (1 Corinteni 11.13) și să facă fapte bune (1 Timotei 2.10), așa se cuvine sfinților să nu vorbească o vorbire greșită, ci să aducă mulțumire, așa trebuia Tit să vorbească ce se cuvine învățaturii sănătoase (Tit 2.1) și așa se cuvenea măreției și sfințeniei lui Dumnezeu să desăvârșească prin suferințe pe Căpetenia mântuirii (Evrei 2.10). Și la fel este și în versetul nostru: desigur preoția lui Hristos corespunde slăbiciunii oamenilor din pustiu, care încă nu au ajuns la mântuirea deplină și pentru care Hristos încă mijlocește (versetul 25). Dar înainte de toate funcția Lui înaltă de Mare Preot corespunde poziției sublime a fiilor lui Dumnezeu. De aceea eu gândesc că acest cuvânt „se cuvine” se leagă în primul rând de cuvintele „care se apropie de Dumnezeu prin El” din versetul 25. Aici este văzută o societate sublimă de fii de preoți și de închinători, care se află în apropierea directă a lui Dumnezeu (versetul 19); deci, la o astfel de societate corespunde un Preot cel puțin la fel de sublim. Noi avem intrare liberă la Dumnezeu. La aceasta corespunde un Preot, care este la Dumnezeu. Noi am fost chemați cu o chemare cerească (Evrei 3.1). La aceasta corespunde un Mare Preot în cer. Noi avem voie să ne apropiem cu îndrăzneală de tron. La aceasta corespunde un Preot la dreapta tronului (Evrei 8.1). Ca păcătoși am avut nevoie de un Mare Preot desăvârșit pe pământ și de o jertfă desăvârșită; ca preoți și închinători ni se cuvine un Mare Preot desăvârșit în cer. Ca și pelerini slabi, sărmani, în

pustiul avem nevoie de un Mare Preot, care ne poate mântui deplin; ca fiii ni se cuvenea un Mare Preot, care El Însuși este Fiul (versetul 28). Noi avem un Mare Preot în cer, ai cărui tovarăși suntem noi (Evrei 3.14); Aaron nu ni „se cuvenea” ca cel întâi-născut între mulți frați. Spus altfel: versetul 26 nu ne învață că noi avem nevoie de un mare preot sfânt, etc., deoarece noi suntem așa de nesfinți, ci pentru că noi am devenit sfinți înaintea lui Dumnezeu ! Vezi Evrei 10.2,4.

Sfânt: acesta nu este cuvântul obișnuit pentru „sfânt” (hagios). Aici se folosește cuvântul hosiōs, care nu înseamnă atât de mult „sfânt” în sensul de cel „despărțit”, ci mai mult „curat, evlavios, temător de Dumnezeu, milos”. El este cuvântul grecesc corespunzător cuvântului ebraic chasid. Compară cu adnotarea la Faptele apostolilor 13.34,35 (GBV-2001) în legătură cu Faptele apostolilor 2.27: „haruri” sau „îndurări” și „evlavios” este același cuvânt în greacă (desigur sub forme diferite); nu este cuvântul normal pentru „sfânt”, ci are sensul (aplicat la oameni) de „curat”, „elavios” și (aplicat la Dumnezeu) „îndurător”, „milos”. Același înțeles dublu îl are și cuvântul ebraic tradus în Psalmul 89.1 prin „bunătăți” și în Psalmul 89.19 cu „Sfântul = Evlaviosul”. Cuvântul poate fi tradus aici în contextul preoției lui Hristos prin „îndurător” (conform lui Peirce). Însă înțelesul acesta este foarte rar în Noul Testament; de altfel aici este vorba, cum am spus, de însușirile lui Hristos, care se cuvin unui popor ceresc. Credincioșii sunt acum, în ceea ce privește iertarea păcatelor, „desăvârșiți”, aceasta înseamnă că ei au o conștiință curată și liberă (compară cu Evrei 9.9; 10.2,14). La aceasta corespunde un Mare Preot curat, desăvârșit, evlavios și sfânt lăuntric.

Nevinovat: textual „fără rău”; nestruciat, fără înșelăciune, fără păcat. Hristos este total despărțit de păcat (Evrei 4.15), El nu are o natură păcătoasă (compară cu 2 Corinteni 5.21; 1 Petru 2.24; 1 Ioan 3.5). Noi avem, cu regret, atâta timp cât suntem aici pe pământ, încă natura păcătoasă în noi (compară cu 1 Ioan 1.8); însă aceasta nu înseamnă că este de la sine înțeles că noi păcătuim încă (compară cu 1 Ioan 2.1). Realmente epistola către Evrei niciunde nu presupune că credincioșii mai păcătuiesc (chiar dacă realitatea este mai mult în concordanță cu Iacov 3.2); când epistola către Evrei vorbește despre păcate la cei care mărturisesc că sunt creștini, atunci este vorba de răzvrătire sau cădere (Evrei 10.26-28). Deoarece epistola către Evrei vorbește despre relația noastră cu Dumnezeu ca Judecător, noi suntem văzuți ca nevinovați din punct de vedere practic. De aceea și desăvârșirea din Evrei 10.14.

Fără pată; nemurdărit: cuvântul acesta se leagă de cel anterior. Compară aici și legea severă referitoare la curățire și sfințire a preoților leviți (Leviticul 21.22). Ele erau valabile atât pentru marele preot (Hristos) cât și pentru preoții simpli (credincioșii). Murdărirea, întinarea are loc prin atingerea cu lucrurile moarte și cu oamenii morți spiritual în această lume moartă. Aceasta arată direct spre ce urmează:

Despărțit de păcătoși: noi nu avem voie să trecem cu vederea (așa cum face Grosheide), că aici verbul este folosit la timpul perfect: „despărțit” înseamnă de fapt „a fost pus deoparte”. Aceasta este o realitate care a avut loc o singură dată și urmările ei durează permanent, fără întrerupere. Desigur Hristos era aici pe pământ despărțit de păcătoși în sens moral. Cu toate multele Lui

contacte cu păcătoșii, El nu a avut nici o parte la păcătoșenia lor lăuntrică. Însă El este acum, și anume începând de la înălțarea Lui, și în sensul adevărat al cuvântului și desăvârșit despărțit de păcătoși, așa că slujba Lui nu este deranjată prin vreun contact cu păcătoșii sau prin vreo încercare în mijlocul păcătoșilor. Totodată slujba Lui este orientată așa fel ca și credincioșii pe pământ să fie despărțiți moral de păcătoși.

A devenit mai presus decât cerurile: aceasta se leagă direct de realitatea despărțirii de păcătoși. El este Marele Preot al unui popor care are chemare cerească (Evrei 3.1). El este nu numai în ceruri (Evrei 8.1), ci și El a străbătut cerurile (Evrei 4.1) și prin aceasta a devenit mai presus decât cele create (chiar și decât cerurile). El este acolo nu numai din pricina noastră, a celor care suntem pe pământ, ci prin aceasta El arată și poziția cerească pe care noi o vom ocupa în odihna ca de sabbat (Evrei 4.1,9), în glorie (Evrei 2.10), în patria cerească (Evrei 11.16) și în Ierusalimul ceresc (Evrei 11.10; 12.22; 13.14). În afară de aceasta Hristos ca Mare Preot a devenit acum mai presus de ceruri, pentru ca noi să putem intra deja acum cu îndrăzneală în Sfânta Sfințelor cerească „pe calea cea nouă și vie pe care El ne-a consacrat-o” (Evrei 10.19-22).

Versetul 27: am văzut deja că ultimele versete ale primei părți a epistolei către Evrei ne pregătesc într-o anumită privință pentru ceea ce găsim în Evrei 8-10:

- legământul în versetul 22 arată dinainte spre Evrei 8;
- apropierea în versetul 25 arată dinainte spre Evrei 10;
- jertfa în versetul 27 arată dinainte spre Evrei 9;

Prezentarea, inclusiv versetul 28, ne conduce la constatarea remarcabilă din Evrei 8.1: „Iar punctul cel mai însemnat al celor spuse este că avem un astfel de Mare Preot ...” După aceea se îndreaptă din nou atenția spre următoarele:

- slujba în Locul Preasfânt (Evrei 8.2); vezi Evrei 10;
- jertfa lui Hristos (Evrei 8.3); vezi Evrei 9;
- legământul nou, mai bun (Evrei 8.6); vezi Evrei 8.

Versetul acesta ne prezintă baza pentru poziția Marelui Preot ceresc, așa cum este descrisă ea în versetul 26 („despărțit de păcătoși și făcut mai presus decât cerurile”) și baza pentru sistemul întreg, care este descris începând cu Evrei 8. Legământul nou (Evrei 8), Locul Preasfânt nou (Evrei 9) și închinătorii noi (Evrei 10).

Care nu are nevoie în fiecare zi: marele preot sub vechiul legământ era dator prin păcătoșenia lui să aducă în fiecare zi o jertfă pentru păcatele lui. De fiecare dată când a păcătuit, el trebuia să aducă un vițel ca jertfă pentru păcat (Leviticul 4.1-12). Și o dată în an, în marea zi a ispășirii, el trebuia, înainte să aducă jertfa pentru popor, să aducă mai întâi o jertfă pentru păcat (mai mare) pentru sine și casa lui (Leviticul 16.11-14). Versetul nostru vorbește despre această jertfă, care „în fiecare zi” arată spre faptul că marele preot era permanent dependent de marea zi a ispășirii, din cauza păcătoșeniei lui permanente. În Evrei 5.1-3 s-a făcut deja referire la aceasta. Hristos

mijlocește „zilnic” (în cer desigur nu sunt zile naturale) pentru noi; în privința aceasta El nu este dependent de o jertfă pentru păcat, deoarece El este fără păcat. Mai mult chiar: El Însuși este Cel care S-a adus ca adevărată jertfă pentru păcat, prin aceea că S-a jertfit pe Sine Însuși. Aceasta este dezbătut detaliat în Evrei 9.14,26,28; 10.5-14. Aici găsim sintetizat trei argumente:

- marii preoți de odinioară erau păcătoși și prin aceasta erau dependenți de o jertfă pentru păcate; Hristos este fără păcat, și de aceea nu este dependent de o jertfă pentru păcat, care să fie adusă pentru El;

- marii preoți de odinioară au adus jertfe nedesăvârșite de animale; Hristos a adus o jertfă desăvârșită, și anume pe Sine Însuși;

- marii preoți de odinioară erau zilnic dependenți de jertfe, care trebuiau repetate an de an; Hristos a adus o singură jertfă odată pentru totdeauna, care are valoare veșnică și de aceea nu este nevoie să fie repetată.

Odată pentru totdeauna: expresia aceasta este redată în limba greacă numai printr-un singur cuvânt: ephapax, care înseamnă textual „deodată”. Cuvântul se mai întâlnește în afară de epistola către Evrei și în 1 Corinteni 15.6 („deodată”, „în același timp”) și în Romani 6.10, unde înseamnă și „odată pentru totdeauna”. Este vorba de ceva care are loc deodată și după aceea își păstrează pentru totdeauna valabilitatea și valoarea. Hristos nu a adus multe jertfe, și de asemenea El nu S-a adus pe Sine Însuși de mai multe ori jertfă (compară cu Evrei 9.25,26), căci El S-a jertfit o singură dată în chip desăvârșit. Și valoarea acestei jertfe era așa de mare, că ea ajunge veșnic pentru tot poporul lui Dumnezeu.

S-a jertfit pe Sine Însuși: pentru aceasta în limba greacă este verbul anaphero, care nu trebuie confundat cu cuvântul prospero, „a jertfi” (compară cu explicația la Evrei 5.1). Anaphero înseamnă în sens literar „a aduce sus, a conduce (pe cineva) în sus”; „a duce pe, a conduce pe” (vezi de exemplu Matei 17.1; Luca 24.51). Unii folosesc această traducere literară și atunci când este vorba de serviciul jertfelor și traduc de exemplu 1 Petru 2.24: „care a dus pe cruce păcatele noastre în trupul Său.” Însă această traducere poate conduce la ideea greșită că Hristos a purtat deja păcatele (în sensul El era preocupat să anuleze păcatele) înainte ca El să fie răstignit (compară între altele cu Romani 6.6; Galateni 5.24; Coloseni 1.10; 2.14). Însă făcând excepție de aceasta: în serviciul jertfelor cuvântul are două înțelesuri cu totul specifice. Depinde de obiectul folosit pentru verb:

(Jertfă) a jertfi: în acest sens găsim verbul în LXX în Leviticul 17.5 („a tăia”, „a duce”) și în Isaia 57.6 („a jertfi”, „a aduce”); în ultimul verset este vorba de traducerea cuvântului ebraic heelah, care înseamnă și „a duce sus”, „a lăsa să se ridice”. Înțelesul constă în aceea că cel care aducea jertfa lăsa animalul de jertfă să se ridice spre Dumnezeu în fum, îl jertfea lui Dumnezeu. Înțelesul acesta îl găsim de trei ori în Noul Testament: în afară de versetul nostru (având ca subiect pe Hristos), în Evrei 13.15 (subiect: jertfa pentru păcat) și în Iacov 2.21 (subiect: Isaac).

Purtarea (păcatelor), în sensul „a nimici”. În sensul acesta găsim verbul în LXX în Isaia 53.12 („El însă a purtat păcatul multora”). Aici este vorba de traducerea greacă a cuvântului ebraic *nasa*, care înseamnă „a ridica, a purta, a da la o parte”. Cuvântul este folosit între altele pentru „ducerea, îndepărtarea” de la sine însuși sau de la altul a vinei, a nedreptății sau a pedepsei (Leviticul 10.17; 16.22; Numeri 14.33). De aceea cuvântul poate însemna și „a ierta” (de exemplu Psalmul 32.1,5). Înțelesul „a purta sau a ispăși” îl găsim de două ori în Noul Testament: în 1 Petru 2.24 și în Evrei 9.28. Ambele texte se referă direct la Isaia 53.12. Eventual cele două înțelesuri se pot combina între ele, așa că în acest caz s-ar putea traduce: „S-a jertfit pe Sine Însuși pentru păcate.”

Odată pentru totdeauna (Ephapax)	Aducere (Anaphero)
Evrei 7.27 a făcut odată pentru totdeauna, când S-a jertfit	Evrei 7.27a aducere de jertfe pentru păcatele proprii
Evrei 9.12 a intrat odată pentru totdeauna în Locul Preasfânt	Evrei 7.27b când S-a jertfit pe Sine Însuși
Evrei 10.10 sfințiți prin jertfirea trupului lui Isus Hristos, odată pentru totdeauna	Evrei 9.28 jertfit ca să poarte păcatele multora Evrei 13.15 prin El să se aducă perment lui Dumnezeu o jertfă de laudă.

Versetul 28: ca și versetul 27, și versetul acesta pare să fie o repetare. Aici se prezintă din nou, că marele preot era împovărat de slăbiciuni (păcătoase) (compară cu Evrei 5.1-3 și Evrei 7.27). Și aici este confruntată din nou Legea cu cuvântul jurământului (compară cu Evrei 7.11,12,18-21), mulții mari preoți cu Unul singur (compară cu Evrei 7.23,24), slăbiciunile marilor preoți de odinioară cu desăvârșirea noului Mare Preot (compară cu Evrei 7.11,19). Însă cel mai important este descrierea noului Preot:

Fiu: am văzut deja mai înainte de mai multe ori cum în epistola către Evrei se pune accent pe filiațiunea lui Hristos ca Mare Preot: vezi Evrei 3.2,6; 4.14; 5.5,6,8-10; 7.3; vezi comentariile la locurile respective. Funcția Lui de Mare Preot se înțelege cu adevărat numai din filiațiunea Lui. Deoarece Dumnezeu I-a putut spune: „Tu ești Fiul Meu”, El a putut să-I spună și: „Tu ești Preot pentru eternitate” (Evrei 5.5,6). Să se observe că în versetul nostru cuvântul Fiu nu este însoțit de articolul hotărât. S-ar putea chiar traduce: „Legea pune oameni ca mari preoți ..., dar cuvântul jurământului pune un Fiu.” Aceasta vrea să spună deci, pe cineva care este fiu, care are caracterul de fiu și ca atare putea să devină, sau a devenit Mare Preot. Și care este acest caracter al filiațiunii? Filiațiunea conține o anumită relație, și anume o relație cu Dumnezeu Tatăl. Aici nu este vorba de Persoana Fiului în Sine, ci de El ca unul care are o astfel de relație cu Dumnezeu. În Evrei 4.14-16 filiațiunea Lui era de mare importanță, pentru că numai o Persoană divină este

desăvârșit capabilă să simtă cu noi în încercările noastre și să trăiască cu noi. Însă aici accentul se pune pe altceva; aici nu este vorba în primul rând de Marele Preot pentru slăbiciunile noastre, ci de Marele Preot pentru slujba noastră preoțească în Locul Preasfânt. Mereu revenim la punctul de cotitură din Evrei 7.25: „... cei care se apropie de Dumnezeu prin El”. Deci, cine are intrare liberă la Dumnezeu? „Fiii mulți” din Evrei 2.10, mădularele „casei” Fiului lui Dumnezeu (Evrei 3.6), „casa lui Dumnezeu”, peste care Hristos este „Mare Preot” (Evrei 10.21). Și care mare preot „se cuvine” pentru o astfel de societate măreață (Evrei 7.26)? Cineva care este Fiu. El este Fiul lui Dumnezeu, Cel întâi-născut între mulți frați (Romani 8.29). Noi nu mai suntem robi, ci fii: „... robul nu rămâne în casă pentru totdeauna; fiul rămâne pentru totdeauna” (Ioan 8.35). Datorită Marelui Preot noi suntem acasă în casa lui Dumnezeu; datorită Marelui Preot avem intrare liberă la Dumnezeu. Datorită Marelui Preot noi locuim direct în prezența lui Dumnezeu. Numai un Fiu poate fi un astfel de Mare Preot, da, numai Fiul lui Dumnezeu. El este Fiul, uns cu untdelemn de bucurie mai presus de tovarășii Lui” (Evrei 1.9). El este Hristosul, ai cărui tovarăși am devenit noi (Evrei 3.14). El este Căpetenia multor fii ai lui Dumnezeu (Evrei 2.10).

Desăvârșit pentru eternitate: de fapt aici se spune „Cel care există în eternitate făcut desăvârșit” (perfect). Aceasta înseamnă că la un moment dat (și anume la glorificarea Lui) El a ajuns la desăvârșire și începând de atunci și neîntrerupt are pentru eternitate această stare a desăvârșirii ca Mare Preot al nostru. Înțelesul cuvântului „făcut desăvârșit” l-am studiat deja la Evrei 2.10 și Evrei 5.9; el înseamnă: „a fi adus la finalul desăvârșit al vieții Sale pe pământ (prin suferințe, moarte și înviere)” și de aceea „adus într-o poziție desăvârșită, corespunzătoare funcției de mare preot”. Ca Fiu veșnic El era desăvârșit; ca Om și Mare Preot El a trebuit făcut desăvârșit prin experiențe, încercări și suferințe omenești, ca să poată avea compasiune cu oamenii. Însă în afară de aceasta El este acum – și acesta este elementul nou – făcut desăvârșit, ca să facă posibilă slujba noastră preoțească de închinători în Locul Preasfânt, să ne sprijine și să ne conducă. Compară de exemplu:

Evrei 2.12: „Voi vesti [textual: vreau să vestesc] Numele Tău fraților Mei, Te voi lăuda [vreau să Te laud] în mijlocul adunării”;

Evrei 7.25: „... aceia care se apropie de Dumnezeu prin El”;

Evrei 8.2: „slujitor al Locului Preasfânt și al adevăratului cort”;

Evrei 10.21: „(având deci) un Mare Preot peste casa lui Dumnezeu, să ne apropiem”;

Evrei 13.15: „Prin El deci să-I aducem neîncetat o jertfă de laudă lui Dumnezeu.”

În felul acesta funcția Lui de Mare Preot este total orientată spre poziția noastră nouă creștină:

- El este Mare Preot - noi am devenit, în ceea ce privește poziția noastră, preoți – Marele Preot ne ajută să realizăm practic această funcție de preoți (să ne apropiem în Locul Preasfânt, să ne închinăm lui Dumnezeu);

- El este Fiul lui Dumnezeu – noi am devenit, în ceea ce privește poziția noastră, fii ai lui Dumnezeu – Marele Preot ne ajută să realizăm practic această filiațiune (Romani 8.14: călăuziți prin Duhul Sfânt; 2 Corinteni 6.17,18: despărțiți de rău; Apocalipsa 21.7: să biruim răul; Ioan

8.35: să avem părtășie cu Dumnezeu în casa Sa; Evrei 12.5-7 și Proverbe 3.11,12: să fim plăcuți lui Dumnezeu);

- El a devenit desăvârșit – și noi, în ceea ce privește poziția noastră, am devenit desăvârșiți (Evrei 10.14) – Marele Preot ne ajută să realizăm practic această desăvârșire (= maturi! Evrei 5.14).

Marele Preot desăvârșit nu numai ne ajută în slăbiciuni (Evrei 2.10; 4.14-16), ci El vrea să ne ridice deasupra lor. Preotul, care în timpul călătoriei prin pustiu intra în Locul Preasfânt, uita pentru un timp pustiu și călătoria de pelerin. Avea totodată pentru un timp o părtică din cer în jurul lui. Nisipul pustului era într-adevăr sub picioarele lui, dar în jurul lui era aurul, care vorbea despre gloria lui Dumnezeu. La fel este și astăzi cu închinătorul (adoratorul) care are voie să vină cu îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu. Slujba Marelui Preot este orientată să lase pe credincioși să vină cât se poate de des în prezența lui Dumnezeu (Evrei 13.15: „... neîncetat”!) ca adoratori ai Lui. Dar pentru aceasta este nevoie de creștere spirituală. Fiii lui Aaron făceau parte din poporul lui Dumnezeu; dar pentru a deveni preot aveau nevoie de o consacrare deosebită (Exodul 28 și 29; Leviticul 8 și 9). Și astăzi fiecare credincios face parte din poporul lui Dumnezeu. El este, în ceea ce privește poziția lui, un preot și principial are intrare liberă la Dumnezeu. În practică însă pare să fie așa, că este necesară dezvoltare spirituală, pentru a practica realmente preoția: noi trebuie să învățăm să aducem neîncetat lui Dumnezeu o jertfă de laudă, să intrăm neîncetat, cu îndrăzneală în prezența Lui, să avem neîncetat părtășie cu El și să-L adorăm. Expresia aceasta este rezervată pentru cei maturi. Expresia aceasta am găsit-o deja în Evrei 5.14. Este același cuvânt folosit și pentru „desăvârșit”. Fiecare credincios este desăvârșit, când este vorba de iertarea păcatelor (Evrei 10.14), dar nu fiecare credincios este desăvârșit (= matur), respectiv în ceea ce privește realizarea practică a poziției cerești a credincioșilor ca fii de preoți și adoratori. Stării de maturitate îi corespunde hrănirea cu hrană tare (Evrei 5.12,14): cuvântul despre Hristosul ceresc mort, înviat și glorificat. În privința aceasta se merită osteneala să se cerceteze detaliat care era hrana tare a preoților din Vechiul Testament; mâncarea lor deosebită era o parte din jertfe. Ei mâncau din jertfa de mâncare, din jertfe de pace și din jertfa pentru păcat (Leviticul 2-4; 7; 10), și din pâinile pentru punerea înainte, care au stat o săptămână în Locul Preasfânt (Leviticul 24.6-9). Această mâncare preoțească deosebită vorbește clar despre:

- Caracterul sublim al Persoanei și al lucrării lui Hristos (să ne gândim la resturile jertfei de mâncare, la piept și coapsele jertfei pentru pace și la carnea jertfei pentru păcat);

- Măreția poporului lui Dumnezeu (să ne gândim la părtășia poporului lui Dumnezeu, exprimată în jertfa pentru pace, și la pâinile pentru punerea înainte, care reprezentau în locul Preasfânt pe poporul lui Dumnezeu).

Ambele subiecte sunt hrană tare pentru credincioșii maturi. Ei le mănâncă (le prelucrează spiritual și lăuntric, fac din ele posesiunea lor spirituală pentru inima lor și le realizează practic în viața lor) într-un loc sfânt (Leviticul 10.13; 24.9) și fac aceste elemente conținutul închinării lor. Adorarea (închinarea) era exprimată în serviciul divin vechi-testamental în mod deosebit în jertfele de ardere de tot de bună voie (Leviticul 1). Ele vorbesc despre gloria și buna-plăcere a lucrării lui Hristos înaintea lui Dumnezeu. Dar și lucrarea de tămâiere, care arată buna-plăcere și

gloria Persoanei lui Hristos Însuși, vorbește despre adorare (Exodul 30.7,8). Evrei 13.15 vorbește despre „jertfa de laudă”, ca să arate că „jertfele noastre”, pe care noi le aducem astăzi ca preoți creștini, sunt jertfe spirituale de laudă și adorare (1 Petru 2.5). Și Vechiul Testament arată despre acestea, când vorbește despre „lauda buzelor noastre [textual: taurii buzelor noastre]” (Osea 14.2). Serviciul divin din epistola către Evrei se înțelege abia atunci dacă s-a studiat serviciul divin levitic.